
OBSAH

Předmluva	9
1. Pedagogické myšlení Jana Ámose Komenského	11
1.1 Komenský – poutník na prahu novověku	11
1.2 Komenský jako protestant a české země	12
1.3 Komenský – bloudící v „Labyrintu světa“	13
1.4 Komenský a novověká věda	16
1.5 Komenského všenápravné snahy	18
1.6 Otázky a úkoly	19
1.7 Komenského „Vševýchova“	21
1.8 Komenského metoda učení	24
1.9 Textová analýza	26
1.10 Otázky a úkoly	36
2. John Locke a koncept „všemocné“ výchovy	38
2.1 Komenský, Locke, Rousseau a jejich pedagogické motivy v období novověku	38
2.2 John Locke – spoluvůrce občanské společnosti?	40
2.3 John Locke – svědek a zastánce demokratických změn v Anglii	42
2.4 Locke a jeho politologické myšlení	43
2.5 Otázky a úkoly	44
2.6 Lockovo pedagogické myšlení a výchova občana	45
2.7 Textová analýza	49
2.8 Otázky a úkoly	58
3. Jean Jacques Rousseau a mýtus „přirozené, svobodné“ výchovy	59
3.1 J. J. Rousseau – filozof citu	59
3.2 Rousseau na útěku před společností i sám před sebou	61
3.3 Rousseau a „přirozená“ výchova	63
3.4 Otázky a úkoly	66
3.5 Textová analýza	67
3.6 Otázky a úkoly	71

4. Filantropisté a zbožnost ve výchově	72
4.1 Osvícenství v Německu	72
4.2 Znaky filantropismu	74
4.3 Filantropisté – pedagogové „posedlí výchovou“	75
4.4 Filantropisté – spolupracovníci a kritici Basedowa	77
4.5 Johann Heinrich Pestalozzi – otec i matka chudých dětí aneb Švýcar velkého srdce	78
4.6 Otázky a úkoly	79
5. Osvícenské školské reformy v českých zemích	80
5.1 České země v době osvícenství	80
5.1.1 Osvícenské reformy M. Terezie – centralismus monarchie	82
5.1.2 Marie Terezie a církev	82
5.1.3 Marie Terezie a věda	83
5.1.4 Reformy Josefa II. 1780–1790	83
5.2 Školské reformy	84
5.3 Všeobecný školní řád – pedagogická analýza	86
5.4 Význam Františka Kindermanna pro tereziánskou školskou reformu	89
5.5 Textová analýza	90
5.6 Otázky a úkoly	94
6. Stabilizace veřejného školství v českých zemích a rozvoj pedagogiky jako vědy	95
6.1 Rozvoj školství v devatenáctém století v českých zemích	95
6.2 Hasnerův zákon	96
6.3 Textová analýza	100
6.4 Otázky a úkoly	105
6.5 Rozvoj pozitivizmu a dopady na učební obsahy	105
6.6 Pedagogický systém J. F. Herbarta	107
6.7 Herbartova koncepce vyučování	108
6.8 Otázky a úkoly	110
7. Světové reformně pedagogické hnutí	111
7.1 Reformní pedagogika	111
7.1.1 Hnutí nové výchovy a nových škol	112
7.1.2 Charakteristické znaky reformní pedagogiky	113
7.1.3 Význam reformně pedagogického hnutí	114
7.2 Frankofonní reformně pedagogičtí představitelé	115
7.3 Pragmatická pedagogika	118
7.4 Textová analýza	120

7.5	Otázky a úkoly	127
7.6	Individualizace v amerických reformně pedagogických konceptech	128
7.7	Německá reformně pedagogická tradice	129
8.	Maria Montessori a její pedagogická koncepce	130
8.1	Život Marie Montessori (1870–1952)	130
8.2	K principům pedagogiky Marie Montessori	131
8.3	Didaktický materiál a připravené prostředí	137
8.4	Osobnost a postavení vychovatele – učitele v koncepci M. Montessori	139
8.5	Textová analýza	140
8.6	Otázky a úkoly	145
9.	Reformně pedagogická koncepce Célestina Freineta	146
9.1	Život Célestina Freineta	146
9.2	Východiska a principy pedagogického myšlení Célestina Freineta	147
9.3	Moderní francouzská škola	149
9.4	Otázky a úkoly	151
10.	Venkovské výchovné ústavy – model reformní školy	152
10.1	C. Reddie – duchovní otec venkovských výchovných ústavů	152
10.2	Venkovské výchovné ústavy v Německu	157
10.2.1	Hermann Lietz a jím založené venkovské výchovné ústavy	157
10.2.2	Venkovské výchovné ústavy založené spolupracovníky a následovníky Lietze	158
10.2.3	Emlohstobba – pedagogický manifest německých venkovských výchovných ústavů	163
10.2.4	Pedagogické principy Lietzových ústavů	164
10.3	Otázky a úkoly	166
11.	Gustav Wyneken a Svobodná školní obec ve Wickersdorfu	167
11.1	Gustav Wyneken – zakladatel Svobodné školské obce	167
11.2	Výchovné a vzdělávací zásady ve Svobodné školní obci ve Wickersdorfu	169
11.3	Pospolitosť a svobodná školní obec	174
11.4	Otázky a úkoly	175
12.	Pedagogika Rudolfa Steinera a koncepce waldorfského školství	176
12.1	Rudolf Steiner – teosof a antroposof	176
12.2	K názvu a cílům waldorfské školy	179

12.3	Rudolf Steiner v Praze	181
12.4	Goetheanum – centrum antroposofů	183
12.5	Charakteristika a cíle moderního waldorfského školství	185
12.6	Textová analýza	187
12.7	Otázky a úkoly	192
13.	Peter Petersen a jenský plán	193
13.1	Pedagogické prostředky jenské pedagogiky	193
13.1.1	Rozhovor	193
13.1.2	Práce	194
13.1.3	Hra	195
13.1.4	Slavnost	195
13.2	Rozvrhování učiva	196
13.3	Otázky a úkoly	197
14.	Reformně pedagogické hnutí v ČSR	198
14.1	Situace ve školství v ČSR po roce 1918	198
14.2	České reformně pedagogické pokusy v prvním desetiletí vzniku ČSR	201
14.3	„Příhodovská“ reforma	203
14.4	Komenium – jednotná vnitřně diferencovaná škola druhého stupně	204
14.4.1	Činná či produkční škola	205
14.4.2	Koncentrace	206
14.4.3	Diferenciace a individualizace	207
14.4.4	Hodnocení a klasifikace	208
14.4.5	Společenská škola	209
14.5	Německé reformně pedagogické pokusy v ČSR	211
14.6	Textová analýza	213
14.7	Otázky a úkoly	221
	Doporučená literatura	222